

2. Бучин М. Принцип гласних виборів як елемент демократичної політичної системи / М. Бучин // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку: Зб. наук. пр. – Львів, 2008. – Вип. 22 – С. 41-45.
3. Бучин М.А. Абсентеїзм як тип електоральної поведінки / М.А. Бучин // Збірник наукових праць «Політологічні студії». – 2011. – Вип. 2. – С. 174-182.
4. Гобатенко В.П. Справедливість як соціально-правова цінність / В.П. Горбатенко // Проблеми філософії права. – 2003. – Т. I. – С. 150-153.
5. Зрячкин А.Н. Правовой нигилизм: причины и пути преодоления: автореф. дис. ... кандидата юридических наук: 12.00.01 / А.Н Зрячкин. – Саратов, 2007. – 31 с.
6. Каган М.С. Философская теория ценности / М.С. Каган. – Санкт-Петербург, ТОО ТК «Петрополис», – с. 205.
7. Макиавелли Н. Государь: [пер. с ит.] / Никколо Макиавелли. – Москва : Планета, 1990. – 79 с.
8. Мендус С. Політика і мораль / С. Мендус / пер. О. Дзонз.– К.: Темпора, 2010. – 160 с.
9. Міщенко А.Б. Теоретичні аспекти дослідження довіри як соціально-політичного явища / А.Б.Міщенко // Зовнішні справи. – 2008. – №2. – С. 42-44
10. Політичний енциклопедичний словник / [ред. Ю. С.Шемшученка, В. Д. Бабкіна, В. П. Горбатенка] – К.: Генеза, 2004 . – 736 с.

Космий О. М. Честность в политике: аксиологический аспект

Рассмотрена честность как политическая ценность, особенности ее функционирования на уровне обыденного и теоретического политического сознания. Выяснена роль честности в основных концепциях взаимодействия политики и морали. Исследована честность на уровне политических процессов и индивидуальном уровне деятельности субъектов политики.

Ключевые слова: честность, политические ценности, политический процесс.

Kosmii O. Honesty in politics: axiological aspect

It is considered honesty as political value, the features of its functioning on the level of everyday and theoretical political consciousness. The author has ascertained honesty on the level of political processes and on individual level of politics subjects' activity.

Keywords: honesty, political values, political process.

УДК: 327

Маруховський Олег Олександрович,

*кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин та інформації
Університету економіки та права «КРОК»*

**КОНФЛІКТ ЦИВІЛІЗАЦІЙ У СУЧАСНОМУ ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ:
ГЕОПОЛІТИЧНИЙ ТА РЕЛІГІЙНИЙ ВИМІРИ**

У статті досліджується характер основних (геополітичного і релігійного) аспектів конфлікту цивілізацій; розкривається сутність та вплив процесів глобалізації і вестернізації на геополітичну ситуацію в світі.

Ключові слова: глобалізація, вестернізація, цивілізація, міжцивілізаційний конфлікт, ісламська цивілізація, західна цивілізація.

Як відомо, концепцію «зіткнення цивілізацій» висунув професор Гарвардського університету Самюель Хантінгтон ще 1993 р. [7]. Проте, й досі точаться доволі гострі дискусії щодо багатьох її основних положень та намагання їх узагальнити і підсумувати, що

знайшло відображення в появі десятків монографічних видань та сотень журнальних статей і навіть підготовці кількох спеціальних видань [8; 9]. Все це є свідченням **актуальності** даної проблематики, яка на наше переконання дедалі зростатиме.

Мета даної статті полягає в проведенні аналізу деяких основних постулатів концепції «зіткнення цивілізацій», в дослідженні сутності та справжніх причин конфлікту між Західною та ісламською цивілізаціями у сучасному глобалізованому світі, зокрема геополітичного та релігійного вимірів цього конфлікту, а також у з'ясуванні шляхів та методів запобігання його ескалації.

Як впливає з праць С. Гантінгтона, головним чинником міжнародної політики в ХХІ ст. мало стати не протистояння за ідеологічними мотивами, а зростаюча напруженість між країнами з різними культурними і релігійними традиціями. Він нарахував вісім сучасних цивілізацій, серед яких визначив п'ять найбільш потужних і впливових – західна (США і Європа), ісламська, китайська, православна, а також цивілізації Індії, Японії, Латинської Америки і Африки. С. Гантінгтон припускав, що основні зіткнення пройдуть по лінії Захід-Іслам та Захід-Китай. Подальший розвиток міжнародних відносин, на його думку, буде залежати від позицій Росії, Індії та Японії. Як показує сучасне міжнародне становище, найбільш актуальним і помітним виявилось зіткнення ісламської та західної цивілізації. Звичайно, боротьба точиться і між іншими країнами, але її варто назвати скоріш конкуренцією, ніж жорстким протистоянням. Це, зокрема, визнав і сам С. Гантінгтон: «Захід – єдина з цивілізацій, яка справила величезний і часом руйнуючий ефект на всі інші цивілізації. Отже, взаємовідносини між владою і культурою Заходу та владою і культурою інших цивілізацій – ось найбільш всеохоплююча характеристика світу цивілізацій» [6, с. 281]. Питання полягають в тому, чи насправді відбувається «зіткнення цивілізацій» і якщо так, то що саме стоїть за цим зіткненням?

Дати вичерпні відповіді на ці питання доволі складно. З одного боку, дійсно має місце зіткнення Заходу та ісламу, але, з іншого боку, відбувається досить помітне протистояння всередині самого ісламського світу. Адже ісламський світ є неоднорідним за своїми геополітичними, економічними, конфесійними та іншими показниками. Для позначення нерівномірності економічного розвитку ісламського світу, деякі західні дослідники використовують терміни «голодні» та «ситі» країни. При цьому вони наголошують, що саме в «голодних» країнах відбувається піднесення і поширення фундаменталістських ідей і, як наслідок, зростання ісламського тероризму. До того ж, багато мусульманських країн тривалий час були колоніями західноєвропейських держав, і зрозуміло, що вони і досі відчувають зверхнє й зневажливе ставлення до себе з боку Заходу. Під впливом бурхливих і вкрай суперечливих процесів глобалізації та власних культурних і релігійних чинників вони більше схильні шукати підступи «зовнішнього ворога», ніж намагатися самостійно розв'язувати свої внутрішні проблеми. Вітчизняний вчений А. Гальчинський відзначає, що глобалізація в її нинішній інтерпретації – це рух у напрямі світової наддержави з її системною ідентифікацією та внутрішньою стратифікацією. Зрозуміло, що зазначена ідентифікація може реалізувати себе лише через зростаючу адаптацію принципів і механізмів лідируючої системи – через систему вестернізації, яка не обмежується лише економічними стереотипами, а стосується насамперед відповідної перебудови сфери духовного життя, способу мислення та життєдіяльності людей [2]. Тому слід відзначити, що мусульманські країни, які прийняли вестернізацію (Туреччина) або мають потужні економічні зв'язки із Заходом (Саудівська Аравія, ОАЕ та ін.) практично не були помічені в активній участі в цивілізаційних протистояннях із Європою та США.

Однак, слід зазначити, і це є беззаперечним фактом, що конфронтація ісламської та західної цивілізації небезпечна для обох суб'єктів конфлікту. Військові операції США в Іраку каталізували цю напругу, викликавши неоднозначну реакцію навіть у партнерів Сполучених Штатів по т.зв. «антитерористичному альянсу». Якщо теракти 11 вересня 2001 р. були засуджені світовим мусульманством, то подальші дії США додали нових

аргументів ісламістським фундаменталістам і екстремістам у боротьбі із західною експансією. Більше того, згодом виявилось, що «обґрунтованість» і «легітимність» вторгнення американських військ в Ірак була надуманою і безпідставною – адже ядерної чи іншої зброї масового ураження міжнародні комісії так і не знайшли. Все це викликало зворотню реакцію – нові хвилі тероризму, реваншизм «Аль-Каїди» і «Талібану», а також бажання деяких країн забезпечити себе власною ядерною зброєю, аби убезпечитися в майбутньому від подібних агресивних дій з боку США або їх східних чи західних союзників.

Варто нагадати, що подібні дії з боку Заходу не стали чимось новим в світовій історії. Протистояння християнства та ісламу вперше найбільш характерно проявилось в епоху Хрестових походів, продовжилося війнами Європи проти Османської імперії, а з її ослабленням – переросло в експансію і колонізацію багатьох країн, де сповідується іслам. Тут доречним буде нагадати слушну думку С. Гантінгтона: «Захід завоював світ не за рахунок переваги своїх ідей, цінностей або релігії, в яку було обернуто лише невелику кількість представників інших цивілізацій, а скоріше за рахунок переваги в застосуванні організованого насилля. Населення Заходу часто забуває цей факт, населення не-Заходу ніколи цього не забуде [5, с. 66].

Процес деколонізації мусульманських земель, розпочатий в середині ХХ ст., згодом виявився болісним для Заходу – був втрачений контроль над важливими енергоресурсами, доступ до вигідних геополітичних позицій (моря, протоки, канали, «геополітичні плацдарми» тощо). Спробою виходу з цієї ситуації стали культурна та інформаційна експансії США та їх союзників з метою встановлення чи посилення свого контролю та нав'язування ісламському світові західного шляху розвитку, включаючи перебудову політичних режимів, трансформації способу життя та модернізації духовних цінностей і традицій. Цей, ззовні мирний спосіб, викликав неоднозначні наслідки – країни аравійського півострову змогли знайти формули вигідного співіснування із Заходом, інші ж встали на збройний шлях захисту своїх інтересів (ісламська революція в Ірані та ін.). Слід звернути увагу на те, що якщо в умовах біполярності США могли використовувати збройні сили лише обмежено, то з розпадом СРСР використання сили стало нормою для їх зовнішньої політики (збройна агресія проти Югославії, дві війни проти Іраку, військові операції в Афганістані тощо). Згодом масштаб тиску США та деяких їх союзників на непокірні ісламські країни набув усіх ознак державного терору, включаючи військові дії із застосуванням найновітнішого озброєння (включно із таким озброєнням, що заборонено міжнародним правом), тривалі інформаційно-психологічні війни проти суперника та погрози нанесення ракетно-бомбових ударів по деяких його об'єктах тощо. Не слід також забувати про відверто провокаційний характер багатьох інших зовнішньополітичних кроків США та їх союзників, які природно викликали у багатьох мусульман хвилю невдоволення та спротиву у вигляді терористичних актів.

Варто враховувати і те, що зіткнення цивілізаційних моделей відбувається не тільки в рамках країн, що переживають пряму агресію (Ірак, Афганістан, Ліван, Лівія,) з боку США та деяких їх союзників. Майже увесь ісламський світ опинився втягнутим у це протистояння.

У чому ж полягають ті мотиви, які змушують ісламський світ так різко і негативно реагувати на непрості відносини із США та їх союзниками? На нашу думку, справа в тому, що впродовж останнього часу в арабському світі з'явилися або посилилися так звані «комплекси поразки», пов'язані з невдалою боротьбою з Ізраїлем за території та з постійним зростаючим тиском Заходу на деякі мусульманські країни, оголошені «країнами-ізгоями». Все це не кращим чином позначається на їх економіці, що виводить ці країни поза межі світового економічного розвитку. Хвилі ісламської міграції в розвинуті європейські країни натикаються на протидію влади, адже, незважаючи на всю ліберальність і толерантність Євросоюзу, там подекуди відчувається ставлення до мігрантів як до людей «другого сорту». Як наслідок, ісламська цивілізація акцентує увагу на власній парадигмі розвитку та співжиття, відповідно до якої індивід цілком і повністю залежить від свого оточення. Для неї

характерний тотальний конформізм та несприйняття альтернативних моделей співжиття. Яскравий приклад цьому – спільноти арабських емігрантів у Європі. Дані мікросоціуми відзначаються високою щільністю та внутрішньою інтегрованістю, їм притаманна мобільність та високий рівень самоорганізації, самодисципліни, що зумовило їх стійкий імунітет до впливів «чужинського» культурного оточення. Не бажаючи асимілюватись з місцевою культурою, такі громади самоізолюються та «геттоізуються».

Показовим є й реакція ісламського світу на карикатури пророка Мухаммеда в деяких західних виданнях – «свобода слова» західного світу стикнулася з вкрай негативною, часто відверто агресивною реакцією майже кожного мусульманина в світі. Принциповим тут є те, що були знехтувані й заперечені не економічні або територіальні інтереси, а ті принципи, які становлять найвищу цінність для мусульман – їх релігійні почуття, завдяки яким вони ідентифікують себе і відчують свою гідність. Парадоксальним є й те, що, намагаючись долучитися до економічних благ глобалізованого світу, мусульмани відкидають західні цінності і спосіб життя, ізолюються від нього і агресивно реагують на проникнення цих елементів в їх культуру.

Отже, як випливає із вище зазначеного, етико-гуманітарний конфлікт християнської та мусульманської цивілізацій полягає не в протиріччі універсальних моральних цінностей, а в їх антропологічній інтерпретації. Як відомо, в кожному суспільстві існує чітка демаркація простору між добром і злом, кожний народ створив власні уявлення про межі добра і зла, втілені у традиціях, міфології, народній творчості тощо. На рівні цивілізацій спостерігається також розбіжності в розумінні, сприйнятті та інтерпретації універсальних моральних норм. Іншими словами, даний конфлікт спричинений різними сценаріями та векторами розвитку соціумів у рамках тієї чи іншої цивілізації.

Показово, що значно раніше на ці тенденції вказував британський вчений Арнольд Тойнбі в своїй праці «Дослідження історії»: «Експансія західного суспільства і поширення західної культури призвели до того, що всі інші живі цивілізації... відійшли до вестернізованої сфери, яка обіймає весь світ...». Як результат, резюмує він, «нині всюдишче західне суспільство тримає в своїх руках долю всього людства». Намагання Заходу силоміць ідентифікувати себе через механізми відповідної політики А. Тойнбі розглядав як один із симптомів надлому західної цивілізації, її кризи. У ситуації, що утверджується, більшість народів глобального світу вимушені зараховувати себе, за словами іменитого вченого, до категорії «внутрішнього пролетаріату» [4, с. 147].

Ісламська релігійна традиція, як відомо, ретельно регулює кожний елемент суспільного життя як країни, так і її громадян. Висока імперативність, всеосяжність і строгість норм ісламу викликають бажання у мусульман, вихованих в цих традиціях впродовж сотень років, нав'язати такі ж суворі принципи іншим. Для християнсько-європейського ж типу цивілізації характерна ліберально-індивідуалістична ідеологічна концепція, що цілком суперечить ісламській традиціоналістсько-корпоративній концепції, де колектив, «корпорація», а не атомізований індивід, виступає суб'єктом політичних, економічних та суспільних відносин. До того ж, право в ісламській цивілізації не виглядає як раціоналізована мораль, правові норми наскрізь просякнуті релігійними канонами. Натомість, право перебуває у формалізованому стані і потребує посередництва релігії. Таке посередництво просто вульгаризує релігію, що стає предметом та засобом політичних маніпуляцій, водночас і політика не позбавлена релігійних спекуляцій. Тому право в традиції ісламської цивілізації довгий час не потребувало документальної фіксації, а існувало у вигляді традицій, епосу чи так званого «племінного», «общинного» права, допоки не з'явився пророк Мухаммед і задекларував у релігійних канонах ісламу право, замішане на екстракті моралі [1].

До речі, європейська цивілізація свого часу також проходила схожий шлях – спроби окремих країн поширити по світу ідеї більшовизму, фашизму чи нацизму. Тільки в Європі це робилося або заради досягнення «світлого майбутнього», або заради встановлення «нового

світового порядку», ісламський же світ діє заради «великого минулого» – відродження й поширення традицій Халіфату, настанов шариату тощо. На думку С. Гантінгтона, іслам – це джерело расової та національної ідентичності арабських країн, яке є незмінним і нетерпимим до асиміляції з іншими релігіями на території ісламського світу. «Велика кількість мусульман звертаються до ісламу як до джерела ідентичності, смислу, законності, розвитку, могутності і надії, котра була проголошена гаслом «Іслам – ось рішення» [5, с. 161].

З іншого боку, в ісламському світі, особливо впродовж останніх часів, також активно нав'язується ідея обраності, зверхності мусульман над іншими народами і віровченнями. Нетерпимість багатьох мусульман до традицій і порядків сучасних західних країн виливаються в активне протистояння вже на вулицях Лондону, Парижу та інших західних міст. Не випадково, що навіть у толерантних європейських країнах трапляються випадки зворотної агресії (теракт Брейвіка був мотивований його боротьбою проти засилля мусульманських та африканських мігрантів в Норвегії).

Не дивним стає і те, що в сучасному західному дискурсі вже з'являються терміни на кшталт «ісламофашизм», хоча з огляду на толерантність він так і не набув поширення серед західних науковців: Відомий американський дослідник Д. Пайпс з цього приводу зазначав: «Використання терміну «ісламський фашизм» слід розглядати як частину пошуку, який тривав десятиліттями, терміну для назви однієї зі специфічних форм ісламу. Цей термін повинен дати можливість впізнавати цю форму ісламу за її політичними поглядами, екстремізмом і часто – за застосуванням насильницьких дій... Хоча термін «ісламські фашисти» кращий ніж «терористи», давайте сподіватись, що скоро з'явиться ще кращий, вироблений спільними зусиллями термін. Я голосую за термін «ісламісти» [3].

Однак, стає все більш зрозумілим, що зіткнення цивілізацій не є спонтанним і некерованим процесом. Слід, на наш погляд, погодитись з двома основними речами. По-перше, з тим, що після дезінтеграції СРСР, США та деякі їх союзники взяли відкритий курс на посилення «своєї присутності» в ісламському світі, такому багатому на енергоресурси (газ і нафта) та надзвичайно вигідному в геополітичному відношенні. А, по-друге, з тим, що впродовж останніх часів іслам переживає новий цикл пасіонарності (у тлумаченні Л. Гумільова), що в своїх цілях використовують фундаменталісти і екстремісти. Якщо придивитися більш уважно, то ці організації борються не стільки за чиєсь визволення чи права якихось народів, скільки за владу та інтереси певних кіл, спекулюючи при цьому на цивілізаційних відмінностях між Заходом і Сходом та вдаючись до терористичних методів. Є достатньо підстав вважати, що міжнародний тероризм перетворюється на великий бізнес, в якому за рахунок нелегальної торгівлі зброєю і наркотиками обертаються мільярди доларів. Відповідно, шляхи боротьби з цим явищем потрібно шукати не тільки в політичній і цивілізаційній площині, а й використовувати інші більш жорсткі методи протидії міжнародним злочинним угрупованням.

Показово, що й сам «батько» концепції «зіткнення цивілізацій» С. Гантінгтон виступав за відмову від використання в зовнішній політиці будь-якого культурного, цивілізаційного чи політичного експансіонізму по відношенню до не-Західних цивілізацій: «Майбутнє США і Заходу – наголошував він, – залежить від американців, які знов підтверджують свою відданість західній цивілізації. В середині країни це означає відмову від чаруючих закликів до мультикультурності, що сіють розбрат. На міжнародному рівні це означає відмову від розпливчастих та ілюзорних закликів ототожнювати США з Азією» [5, с. 505].

Все вищенаведене дає підстави для таких **висновків**. Сутність складних проблем взаємовідносин між Західною та ісламською цивілізаціями коріниться, як це часто буває, в позиціях обох сторін протистояння. Якщо західна цивілізація (точніше США та деякі їх союзники) відмовиться від збройного втручання в ісламські країни, припинить свою політику економічного «неоколоніалізму», «інформаційного імперіалізму» та агресивної «вестернізації» і спробує знайти шляхи мирного співіснування із ісламським світом,

приймаючи його таким, яким він є, то ціла низка причин конфлікту зійде нанівець. Тому позиція С. Гантінгтона щодо принципової несумісності Західної цивілізації з іншими (не-Західними) в даному контексті видається неадекватною. Американський вчений вбачав майбутній світовий порядок як війну «всіх проти Заходу», надміру абсолютизуючи фатальність зіткнення цивілізацій та неминучість подальшої ескалації конфлікту (на зразок природного стану буття за Т. Гоббсом, де «всі проти всіх», на противагу Кантівському «всі задля всіх»). Концепція С. Гантінгтона втрачає свій сенс, якщо відкинути передумову прагнення до абсолютної переваги одних держав над іншими. З іншого боку, автор концепції «зіткнення цивілізацій» дав актуальні практичні рекомендації: «уникнути глобальної війни цивілізацій можливо лише тоді, коли світові лідери приймуть поліцивілізаційний характер глобальної політики и стануть співпрацювати для її підтримки».

Водночас, якщо ісламські країни зможуть вільно розвиватися економічно і політично, зменшиться рівень міграції на Захід, достатньо забезпечене матеріально ісламське суспільство перестане породжувати екстремістські угруповання і постачати кадри для них. Звичайно, на це знадобиться не один рік, але тільки мирний спосіб співіснування може бути єдино вигідним як для Заходу, так і для ісламського світу та зможе забезпечити стабільність на Близькому Сході та у Південно-Східній Азії.

Література:

- 1.Босняк В. Зіткнення цивілізацій? Моральний вимір [Електронний ресурс] / В. Босняк. – Режим доступу: // <http://www.ji-magazine.lviv.ua/ji-junior/N30-1/bohniak.htm>
- 2.Гальчинський А. Глобальна криза чи криза глобалізації [Електронний ресурс] / А. Гальчинський // Віче. – 2002. – № 1. – Режим доступу: // <http://www.niss.gov.ua/Evrinteg/viche.htm>
- 3.Пайпс Д. В состоянии войны с исламскими фашистами [Електронний ресурс] / Д. Пайпс. – Режим доступу: // <http://ru.danielpipes.org/4158/v-sostoyanii-vojnuy-s-islamskimi-fashistami>
- 4.Тойнбі А. Дж. Дослідження історії / Тойнбі А. Дж. [Пер. з англ.]. – Т. II. – К.: Основи, 1995. – 406 с.
- 5.Хантингтон С. Столкновение цивилизаций. / С. Хантингтон. [Пер. с англ.] – М.: АСТ МОСКВА, 2006. – 571 с.
- 6.Хантингтон С. Третья волна. Демократизация в конце XX века. / С. Хантингтон. [Пер. с англ.] – М.: Российская политическая энциклопедия, 2003. – 368 с.
- 7.Huntington S. The Clash of Civilizations? / S. Huntington. – New York: Foreign Affairs, - 1993. – Vol. 72. – № 3. – P. 22-49.
- 8.Huntington S. (ed.). The Clash of Civilizations? The Debate. / S. Huntington. – New York: Foreign Affairs, 1996. – 68 p.
- 9.Rose G. The Clash of Civilizations?: The Debate. Twentieth Anniversary Edition / G. Rose. – New York: Council on Foreign Relations, 2013. – 92 p.

Маруховський О. А. Конфликт цивилизаций в современном глобализированном мире: геополитическое и религиозное измерения

В данной статье исследуется характер основных (геополитического и религиозного) аспектов конфликта цивилизаций; раскрывается сущность и влияние процессов глобализации и вестернизации на геополитическую ситуацию в мире.

Ключевые слова: *глобализация, вестернизация, цивилизация, межцивилизационный конфликт, исламская цивилизация, западная цивилизация.*

Maruhovsky O. Conflict of civilizations in the modern globalized world: geopolitical and religious dimensions

This article explores the nature of main (geopolitical and religious) aspects of the conflict of civilizations; reveals the essence and influence of globalization and Westernization on the geopolitical situation in the world.

Keywords: globalization, Westernization, civilization, civilizations conflict, Islamic civilization, western civilization.

УДК 316.32:325.455(73)

Морозова Вероніка Олексіївна,
студентка спеціальності «Політологія» НПУ імені М.П. Драгоманова

**ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ТА СТРАТЕГІЇ США У СФЕРІ
ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ**

В статті розглядаються сутність політики США у сфері інформаційної безпеки; основні пріоритети державної політики у сфері інформаційної безпеки, що полягають у створення чіткої стратегії як засобу посилення безпеки та надійності інформаційних систем держави.

Ключові слова: інформація; інформаційна безпека; національна безпека; інформаційні загрози; інформаційні технології; інформаційні стратегії.

Вперше поняття «інформаційна безпека» було вжито в США в концепції національної безпеки у 1947 році як складова національної безпеки держави. Також поняття «національна безпека» вперше з'явилося у політичному лексиконі в США у 1904 році у посланні президента Т. Рузвельта до Конгресу, де він обґрунтував приєднання зони Панамського каналу інтересами «національної безпеки».

Інформаційна безпека (information security) – збереження конфіденційності, цілісності та доступності інформації; крім того, можуть враховуватися інші властивості, такі, як автентичність, відстежуваність, неспростовність та надійність [5, с. 3].

Інформаційна безпека держави – стан захищеності життєвоважливих інтересів людини, суспільства і держави, при якому запобігається нанесення шкоди через: неповноту, невчасність та невірогідність інформації, що використовується; негативний інформаційний вплив; негативні наслідки застосування інформаційних технологій; несанкціоноване розповсюдження, використання і порушення цілісності, конфіденційності та доступності інформації [1].

Розвиток і використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) є глобальною тенденцією світового розвитку останніх десятиліть. Застосуванню ІКТ належить важливе значення для підвищення конкурентоздатності економіки, розширення можливостей її інтеграції у світову систему господарства, підвищення ефективності державного керування та місцевого самоврядування. Світовий обсяг виробництва інформаційної техніки та інформаційних технологій на початку XXI століття перевищив трильйон доларів.

Та зростає й потенційна уразливість суспільних процесів від інформаційного впливу. Сьогодні інформація є чинником, здатним призвести до масштабних аварій, військових конфліктів, дезорганізації державного управління, фінансових органів і наукових центрів. Інформаційні технології використовуються як політичний інструмент.

Інформаційні війни, інформаційний тероризм – форми та прийоми для вирішення широкого кола завдань локального та стратегічного характеру. У зв'язку з цим питання інформаційної безпеки громадянина, суспільства, держави набуває все більшої актуальності. Захист інформації, яка передається, зберігається та обробляється за допомогою